

TÜRKİYE'DE “ZENGİN” “FAKİR”İN AKRABASI DEĞİL, YARGI “ZENGİN”İN DAYISIDIR

Büşra Yılmazöz¹

Özet: Türkiye'nin yakın dönem hukuk sözlüğü incelenirse “adalet” kavramı bu sözlükte yerini kaybetmiştir. Neden ki bir ülkenin geleceği için en kutsal kavram olan “hukuk” ve temelindeki “hukuk felsefesi” ülkemizde yeteri kadar önem kazanamamıştır. Peki, adaletin merkezi olarak düşündüğümüz “adalet sarayları” neden gerçekten haklının değil de cüzdanı kabarık olanın haklı sayıldığı bir mekân haline gelmiştir. Devletin hukuku sağlayana verdiği destek yeterli midir? Bildiride bunu oluşturan sorunlar ve sorunun oluşum süreci, sosyoloji ve felsefe disiplinlerinden yararlanarak incelenmiştir. Hukuk felsefesinin Türkiye’de işlemeyişinin nedenleri araştırılırken önemli sosyologlarımızdan Kemal H. Karpat’ın, Mümtaz Turhan’ın, Cemil Meriç’in, Erol Güngör’ün bu sorun üzerine tespitlerine ve çözüm önerilerine kulak verilmiştir. Hukukun tam manasıyla olmasa da, işlediği düşünülen Batı medeniyetlerinin (özellikle İtalya, Fransa ve İngiltere örneklerini ele alarak bu ülkelerin) hukuk anlayışlarıyla ülkemiz adalet sistemi arasındaki farklılıkları anlatılmaya çalışılmıştır. Tüm bu bağlamda Türkiye’de hukuksal problemlerin giderilebileceği ve “hukuk felsefesi” olgusunun olgunlaşmamış olmasından doğan sorunların bu problemlerin temelini oluşturduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: adaletin işleyişi, vicdanıyla cüzdanın arasına sıkışmış hukukçu, demokrasi rejiminde hukuk felsefesi, sosyoloji, ekonomik refahın hukuk felsefesine katkısı

¹ Uluslararası Antalya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hazırlık sınıfı öğrencisi

TÜRKİYE’DE “ZENGİN” “FAKİR”İN AKRABASI DEĞİL, YARGI “ZENGİN”İN DAYISIDIR

GİRİŞ

Türkiye’de yargı ve hukukun işleyişi konusunda çekilen sıkıntıların temelini inildiğinde genel olarak iki sorunla karşılaşılıyor: bu sorunlardan birisi yargının işleyişinin yavaşlığı, diğeri ise halkın adaleti sağlayana olan güvensizliğidir. Bu iki sorun çerçevesinde Türkiye’de halkın “adaleti aramak” üzerine çabalamadığı genel olarak herkes tarafından kabullenilmiş bir yargıdır. Halkın hukuksal problemlerini direkt olarak bireylerle ve kurumlarla halletmeye çalışması, hatta çoğu kez ‘haksız konumdayken hakkını savunmaması’ problemlerinin temel sorunlarını incelediğimde, halkın ‘dava sürelerinin uzunluğundan’ ve ‘adil yargılamanın olmayışına olan inançları’ sebebiyle devletin yargı organına başvurmadıkları sonucuna ulaştım. Yargının son beş, on yılını incelediğimizde ‘Hukukun üstünlüğü mü, üstünlerin hukuku mu?’ sorusu sürekli olarak zihinlerimizde dolaşıyor. Türkiye’de çoğunlukla prosedürel bir hukukun söz konusu olduğu fark ediyoruz. Sosyal devlet yapısının ‘hukuk’ta da işlemesi gerektiği, zenginin fakir karşısında hiçbir hukuki üstünlüğünün olmadığı prosedürel hukukumuzda mevcuttur. Ancak pratik hukukun bu bilgiyi destekleyici bir eylemde bulunup bulunmadığı tartışma konusudur.

Adalet ve Hukuk Felsefesi Kavramlarına Kısa Bir Değiş

Hukuk düşüncesinde en çok tartışılan ve değişik görüşlere ve yaklaşımlara en çok konu olan kavram ‘adalet’ olmuştur. Hukuk felsefesi düşüncesinin temellerinin atıldığı Yunan medeniyetinde adalet, ahlak ve hukuk kavramları arasında bir ayırım yapılmamış ve adalet, iyilik sevgisi olarak anlaşılmıştır. Başlangıçta adalet, adaletsizlik olgusuna dayanılarak incelenmiştir. Toplum felsefesinin henüz gelişmediği dönemlerde “adaletsizlik olmasaydı insanların adaletin ne olduğunu bilemeyecekleri” ileri sürülmüştür²(Güriz, 2008:14). Ama bu yaklaşım özellikle o dönemde adalet konusundaki belirsizliği bertaraf edecek bir özelliğe sahip bulunmuyordu. Adalet “erişilmesi ve gerçekleştirilmesi gereken bir ideal midir?” yoksa “insanın ahlaki yönünün zorunlu bir gereği midir?” sorusu üzerinde fazlaca durulmuştur. Alman filozofu Kant adalet konusunu incelerken üç ayrı ilkeye önem vermektedir: şerefli yaşa, kimseye zarar verme ve herkese payını ver ilkeleridir. Ünlü Roma hukukçusu Ulpian da adaleti “herkese kendi payına düşeni vermek konusunda sonsuz ve sürekli çaba harcanması” olarak nitelendirilmiştir. 19. yüzyıldan beri felsefenin gittikçe bilgi teorisine yönelmesi, felsefecileri hukuka olan ilişkilerini kesmeye yöneltmiştir. Hegel’e kadar hukukçular felsefeye büyük önem vermişlerdir, hatta hukuk felsefesinin mihenk taşı olan soruyu bir hukukçu değil felsefeci sormuştur: “Hukuk nedir?” 20. yüzyılın önemli filozoflarından Levinas’ın bu soruya verdiği cevap ise hukukun insanın ahlaksal yönüyle ilgili olduğudur. Bu tanımlardan sonra Platon ‘*The Public(Devlet)*’te, adalet kavramının kendisinin belirlediği devlet yönetiminde nasıl belirlenebileceği sorunsalı üzerinde durur. Platon’un kafasında kurduğu devlet modeli ona göre adaletin kusursuz işlediği mükemmel bir devlettir ve bu devletin en önemli özellikleri bilgelik, cesaret, ölçülülük ve adalettir. Ancak bu kavramlar şu anda da olduğu gibi net bir anlama sahip değildirler.

Kavramların içlerinin doldurulamayışı yıllardır onları farklı düşüncelerin hortumlarında dolaştırmıştır. Hala tartışılan ve tartışılmaya devam edilecek ‘hukuk’ ve ‘adalet’ kavramları

² Güriz, Kemal (2008). Adalet Kavramı. syf. 14. Ankara: *Türkiye Felsefe Kurumu* ile *Alman Kültür Merkezi*’nin düzenlediği “*Adalet Kavramı Semineri*”nde sunulan tebliğlere yer verilmiştir.

hukuk felsefecilerini üzerinde düşündüren ve en iyiye ulaşmak için çabalar sarf ettiren kavramlardır.

Hukukun hem toplumsal bir kavram olması hem de bir bilim dalını karşılıyor olması bu karışıklığın çıkmasında etkindir. Şöyle ki eğer kastedilen hukukun toplumsal yanıysa hukuk felsefesinin uğraşı alanı farklılaşır, ancak hukuktan bir bilim olarak bahsediliyorsa da hukuk felsefesinin uğraşı alanı farklılaşır. Mesela hukuk felsefesi disiplininin bu iki kullanım için ilgileneceği norm sistemleri ve kavramlar da farklıdır. Hukuk felsefesinin toplumsal hukukla ilgilenen kısmı esasen ‘zengin-fakir’, ‘üst-alt tabaka’ ayrımı ve bu ayrımın “adalet’e olan güveni” nasıl etkilediği üzerine çalışır. Çünkü toplumsal hukuk felsefesi doğrudan sosyal devlet ve bu devletin gerektirdiklerini destekleyici yapıya sahip olmak zorundadır. Fakiri destekleyen ‘Sosyal Devlet’ aynı desteği yargı sürecinde de sağlamazsa devletin adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesinin varlığı tartışılır. Yargının zengine ve fakire karşı tavrı, ayrımcılığı ve yolsuzluk problemlerinin temel sebepleri, bununla birlikte yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı tüm bu çerçevede değerlendirilirse ve sorunlar araştırılır

Türkiye’de Adaletin Objektifliği: Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

“Adaletin kuvvetli, kuvvetlinin de adil olması gerekir.”
Blaise Pascal

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, anayasacılığın, insan hakları ve demokrasinin korunmasının ve hukuk devleti ilkesinin köşe taşlarını oluşturmaktadır. Türkiye’nin 1954 yılında onayladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre özel hukuk ve ceza hukuku konularında “herkes yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde adil ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir”³.

Yargının bağımsızlığı her ne kadar hâkim ve savcılarını ilgilendiriyor gibi görünse de aslında avukatları, siyasetçileri de ilgilendirmektedir. ‘yargının siyasallaşması ve siyasetin yargısallaşması’ da bu iç içe geçmişliğin ve bilindiği gibi Türkiye’deki görev bilincinin oturmayışından da kaynaklanıyor. Bu ‘herkes evinin önünü süpürürse sokaklar temiz olur’ sözünün ya da ‘herkes sadece görevini yapsa ...’ siteminin çıkışının da ne kadar haklı olduğunun bir göstergesidir. Hâkim ve savcı ancak hiçbir düşüncenin gölgesinde kalmadığı, elini vicdanına koyup karar verdiği zaman ve bireyin bireyle olan davaları dışında bireyin devletle olan davalarını da çözümlerken, güçsüz bir bireyi devlete karşı koruyabildiği zaman bağımsız bir yargıdan söz edilebilir.

Yargıda tarafsızlık, yargısal görevin yerine getirilmesinde bir tarafın lehine davranmama veya önyargılı olmama demektir. Tarafsızlık, karar verecek hâkimin ilk önce gelen vafıdır ve hâkimler için içsel bir erdemdir. Dolayısıyla tarafsızlığın üstesinden gelmek için hâkimlerin olumsuz içgüdülerinden kurtulmaları gerekir. Bağımsızlığın eksikliği ya da yokluğu hâkimlerin tarafsızlığını da zedeler, zira dışsal etki tarafların lehine ya da aleyhine karar vermeye sevk eder.

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleri birbirinden ayrılabilirse de aslında birbirleriyle yakın ilişki içindedirler. Devletin siyasi kurumlarından ve baskı grupları gibi devlet dışı gruplardan gelen bütün müdahaleler yargı bağımsızlığı üzerindeki dışsal etkiyi oluşturmaktadır ve yargının bu durumda bağımsız ve tarafsız olması beklenemez. Ancak bağımsızlık üzerinde içsel tehditler de olabilir, yüksek mahkeme içtihatlarının meşru olarak uyguladığı etkinin ötesinde yargı içinden de hâkimlerin kararlarına yön verecek müdahaleler ortaya çıkabilir. T.C. Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın Eylül 2012’de

³ Giegerich, Prof. Dr. Thomas. (2008). *TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE YARGI SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ İSTİŞARI ZİYARET RAPORU*. Brüksel

yayınladığı Yargı Reformu Strateji Taslağı'nı incelediğimizde daha çok denetleyici ve geliştirilmeci bir taslak olduğu görülüyor. Adalet Bakanlığı "yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve saydamlığının güçlendirilmesi" için şu hedefleri ilıstırmış taslağı:

- Yüce Divan yargılamasına etkin bir kanun yolu incelemesinin getirilmesi
- Askeri mahkemeler ve savcılıkların gözden geçirilmesi
- Yüksek Mahkeme üyeleri ve diğer yargı mensupları hakkındaki disiplin hükümlerinin nesnel ölçütler geliştirerek uyumlu hale getirilmesi
- Yargı mensuplarının terfi sisteminin geliştirilmesi
- Hâkim ve savcıların örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi
- Yüksek Mahkemeler, bölge adliye mahkemeleri ve ilk derece mahkemelerinde faaliyet raporlarının hazırlanmasının sağlanması
- Yargı mensuplarının etik ilkelerinin tüm yargı aktörlerinin katıldığı ortak bir zeminde belirlenmesi ve ilan edilmesi
- Kişisel verilerin korunması kaydıyla tüm mahkeme kararlarına herkesin erişiminin sağlanması
- Hâkim ve savcılar hakkındaki disiplin soruşturmalarına ilişkin usullerin belirlenmesi
- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda kamuoyunda farkındalığın artırılması.

Kısaca maddeleri incelediğimizde HSYK üyelerine daha özgürlükçü ancak bununla birlikte denetleyici bir sistem getirilmiş olduğunu görüyoruz. Ayrıca tüm mahkeme kararlarına kişisel veriler hariç herkesin ulaşması yeniliğı de hâkimlik ve savcılara yeni kazandırılmış insanların ve hukuk eğitimi alan bireylerin de kendilerine göre daha tecrübelilerden ve onların örneklerinden faydalanmalarını sağlayacağından ötürü olumlu bir gelişme olmuş diye düşünmekteyim. Bunlar dışındakiler de daha düzenleyici yapıya ait maddeler olmuş. Ayrıca son maddede de kamuoyundaki farkındalığının artırılmaya çalışılması ve bununla ilgili çalışmaların düzenlenmesi Adalet Bakanlığı'nın eski stratejisinden daha farklı bir takım değişikliklerin olduğu ve gelişen dünyaya ayak uydurma konusunda ilerlemeci politika izlediğini gösteriyor. Çünkü kamuoyunun yargıya güveni hukuk devleti ilkesinin en önemli unsurudur. Bunu korumak için, sadece adaleti uygulamak yetmez aynı zamanda adaletli görünmek de gerekir. Dolayısıyla, bağımsızlık ve tarafsızlığın sadece nesnel olarak mevcudiyeti değil, bunların mevcudiyetlerinin kamuoyu tarafından algılanması da gerekir ki bağımlı ve taraflı görünümle yargıyı olumsuz etkilemesin.

Adil Yargılanma

Anayasamızın 36. maddesi şöyle der:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Türkiye'deki hukuk sisteminin en önemli üç sorunu arasında en sıklıkla adı geçen meselelerin ikincisi adil yargılamadır. Hukukun doğru işleyişi için gereken pek çok durum söz konusudur; örneğin, mahkemeye erişim hakkı, sanığın duruşmada hazır bulunması, kendi aleyhine tanıklık yapmama özgürlüğü, silahların eşitliği de adil yargılanmaya dâhildir. Yargıcın görevi, bir ihtilâfın tüm taraflarının sözleşmede kendilerine tanınan "adil yargılanma" hakkından faydalanmasını sağlamaktır. Adil yargılama hakkı yalnızca başlamış olan bir yargılamayı güvence altına almakla kalmayıp aynı zamanda bizzat bir yargılamayı başlatma hakkı yani dava hakkını, mahkemeye gidebilme hakkını da içermektedir. Bu hak aynı zamanda demokratik toplumun ve devletin temel öğelerinden olan hukukun üstünlüğü ilkesini de içermektedir. Adli mekanizmanın yalnız işleyişi değil aynı zamanda adli mekanizmanın kuruluşu ve örgütlenişi de içermez. Adli mekanizma hukuk devleti ilkesi, hukukun üstünlüğü

ve yargı bağımsızlığı ilkesine göre düzenlenmelidir. Adil yargılama hakkı “ medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyumsuzluklar ve ceza alanında yöneltilen suçlamaları” kapsamaktadır. Adil yargılama hakkı maddede de belirtildiği üzere ceza davaları ve medeni hak ve yükümlüler ile ilgili davaları kapsamaktadır. AİHM hangi davaların medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili davalar ve ceza davalarına ilişkin davalar olduğu konusunda her somut olaya ilişkin farklı kararları bulunmaktadır. Mahkeme bu konudaki başvurularda davaya konu iddianın yani davanın konusunun özünü irdelemiş, ulusal mercilerin dava ile ilgili niteleme ve değerlendirmelerine bağlı kalmamıştır.

Yargıda sosyal devlet: “haklı-haksız”, “fakir-zengin” ayrımı

Türkiye’de yargının karar sürecini belirlerken davanın mensuplarına ilişkin tarafların mali durumları arasında büyük bir farklılık bulunmasının, tarafların anlaşmasına ve uyumsuzluğun çözülmesine bir engel oluşturabileceği tespit edilmiştir. Mali yönden güçlü kesimlerin, uzun yargılama sürecinde fakir olan tarafı kendi taleplerine boyun eğmeye zorlayabileceği, ancak yine de sıkıcı ve bıktırıcı yargılama süreçlerinde bunun pek de kolay olmadığı, diğer yararları gözetildiğinde, her nasılsa bu yolun yine de her maddi durumu diğerine göre yüksek olanın lehine işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedenleri elbette ekonomik sebeplere dayanmaktadır. Araştırmalar sonucu Türk hâkiminin Avrupalı hâkime göre daha fakir olduğu anlaşılıyor. Yirmi bir Avrupa ülkesi ve Türkiye'nin yargı sistemlerinin mercek altına alındığı çalışmaya göre, ister mesleğe yeni başlasın isterse yıllarını Türk adaletine hizmetle geçirerek yüksek mahkeme hâkimi seviyesine gelsin Türk hâkiminin gelir düzeyi Avrupalı meslektaşlarının çok gerisindedir.

İngiltere’de mesleğin başındaki bir hâkim aylık 13 bin 972 Euro düzeyinde gelir elde ederken, İrlanda’daki hâkim 9 bin 7 Euro, İsviçre’de 8 bin 333 Euro, Norveç’te 6 bin 756 Euro, Danimarka’da 6 bin 437 Euro elde ediyor. Türkiye’de ise mesleğe yeni başlayan bir hâkimin aylık geliri sadece 750 Euro.

Mesleğinde yılları devirerek yüksek mahkeme ya da temyiz mahkemesi hâkimi düzeyine ulaşan hâkimlerin gelir seviyesine bakıldığında da Türk hâkiminin durumu farklı değil. İngiltere’de yüksek mahkeme hâkimi 22 bin 163 Euro aylık gelir elde ederken, İrlanda’da aynı işi yapan hâkimin maaşı 15 bin 699 Euro seviyesinde. İrlanda’yı 16 bin 666 Euro ile İsviçre, 9 bin 562 Euro ile Norveç, 9 bin 516 Euro ile Danimarka izliyor. Türkiye’de görev yapan yüksek mahkeme hâkimi ise aylık bin 937 Euro’luk gelire sadece bin 841 Euro gelir elde eden Polonyalı meslektaşlarını geride bırakıyor. Hal böyle olunca Türk yargı sistemi yolsuzluğa başvurabiliyor. En başta devletin yargıyı sağlayana verdiği maddi desteğin yetersiz olması hukuka duyulan itibarı zedeliyor. Hâkim, davada maddi anlamda güçsüz olan birey haklı olmasına rağmen, gücü elinde tutan bireye yahut kuruma haklı kararını bağlayınca, hem kendini güvence altında tutuyor hem maddi destek görüyor. Çünkü güçlüden gelecek bir tehdit, bir zarar yok, güçsüz de zaten tüm bunlar için yeterli donanıma sahip değil. Bu noktada maddi yetersizliğin getirdiği bir sorun daha beliriyor: hâkim ve savcılarımızın güvenlik sorunu. Ekonomik yetersizliği bulunan ‘adalet dağıtıcı’larımız ek olarak maddi yönden kuvvetli olan sanıklara karşı kendilerini güvende hissetmiyorlar. İşte bu durumda vicdanlarıyla cüzdanları arasına sıkışıyorlar. Devletin adaleti sağlayana yeterli destek vermeyişi sadece bu noktada da değil. Dünyanın bütün ülkelerinde, hukuk uyumsuzluklarında, maddi yetersizlik içinde olan vatandaşların davalarını yürütmek amacıyla devlet tarafından avukat atanması için "Adli Yardım Bütçesi" ayrılıyor. 2002 yılı verilerine göre, Türkiye adli yardım için 9,1 milyon Euro bütçe ayrılırken, toplam 242 bin 252 davada adli yardım yapıldı. Avrupa ülkelerinde yardım için ayrılan bu bütçe, dava başına 400 Euro'nun altına düşmezken, Türkiye’de bu rakam sadece 38 Euro olarak tespit edildi. Bu durumda da sosyal devletin hukuki konuda yetersizliği ön plana çıkıyor.

Yargı'da zaman

“Geç tecelli eden adalet, adalet değildir.”

Türkiye'de 2011 yılı başından itibaren CMK 102. maddenin yürürlüğe girmesiyle yargılama aşamasında en uzun tutukluluk süresi terör ve anayasal düzene karşı işlenen suçlarda 10 yıla sınırlandırılmıştır. Ancak Avrupa ülkelerine baktığımızda durum şu şekilde: Fransa'da ve İngiltere'de ilkesel olarak tutuklu yargılama süresinin 1 yılı aşmaması öngörülüyor. Mevzuata göre asliye cezalık suçlarda 4 ayı geçemiyor. Belçika'da bir yılı geçemiyor. Almanya'da 6 ayla sınırlı. Tutuklama sebeplerinin sürmesi şartıyla mahkeme kararıyla 6 ayı aşabiliyor. İtalya, Portekiz, İspanya, Yunanistan'da özel nitelikli suçlarda tutukluluk süresi 2 yılı geçemiyor. Yargılamanın uzun sürmesine ilişkin davalarda, AIHM adaletin doğru idaresi ilkesini gözetmiş ve ulusal mahkemelerin açılan davalarda uygun bir şekilde ele alma görevine sahip olduğunu belirtmiştir. ⁴ Ancak tutukluluk sürelerinin bu kadar uzaması ve yargıdaki yavaşlık bizim karşımıza yargının iş yükünün fazla olduğunu çıkardı.

Türkiye'de mahkeme sayısı Avrupa ülkelerine kıyasla sayıca fazla olmasına karşın bu mahkemelerde görev yapan hâkimlerin sayısı dikkate alındığında Türkiye gerilerde yer alıyor. Türkiye, diğer Avrupa ülkelerine göre (Almanya, Polonya, İtalya ve Fransa'dan sonra) sayıca en fazla hâkime sahip ülke durumunda ancak, hizmet ettiği nüfusa oranlandığında bu sayı geride kalıyor. Hırvatistan'da 20 bin kişiye bir hâkim düşerken, Almanya'da ve Macaristan'da 5, Polonya'da 4 hâkim düşüyor. Türkiye'de ise 20 bin kişiye ancak bir hâkim hizmet verebiliyor. Mahkeme başına düşen hâkim sınıflandırmasında da Türkiye yine Avrupa'nın gerisinde kalıyor. Hollanda'da mahkeme başına 64 hâkim, Çek Cumhuriyetinde 28 hâkim, Polonya'da 22, Almanya'da 19, İsveç'te 13 hâkim, Estonya ve Slovenya'da 11'er hâkim düşerken, Türkiye'de her bir mahkemeye sadece bir hâkim düşüyor. Hâkim sayısının az dava sayısı çok olunca mahkemelerdeki iş yükü artıyor, iş yüküne bağlı olarak da ortalama yargılama süresi uzuyor. Hâkimler aşırı iş yükü nedeniyle davaları kısa sürede sonuçlandıramayınca adalet de geç tecelli ediyor.

Adalet Bakanlığı İstatistiklerine göre, Türkiye'de ceza mahkemelerinde bir davanın ortalama yargılama süresi 2003 yılı verilerine göre 241 gün. Bu süre Çocuk Mahkemelerinde 422, Ağır Ceza Mahkemelerinde 354, Asliye Ceza Mahkemelerinde 400 günü buluyor. Ceza dosyalarının Yargıtay'dan dönme süresi ise ortalama 283 gün olarak ifade ediliyor. Dava temyiz edilmiş ve en başa dönmüşse süre 2 yılı aşıyor.

Yargısal sürecin işleyişine bakıldığında gerek dava sürelerinin gerekse tutukluluk sürelerinin çok uzun olduğunu görüyoruz. Bu uzun sürme halkın zihninde ‘adaletsizlik ve geç tecelli eden adalet’ yargılarını gündeme getirip, halkın çözüm için adalete başvurmamasına sebep oluyor. Türkiye’de birçok insan hukukun işlemediğine inanıp sorunu kendi arasında çözerken bile Adliye’deki bu birikmeye ve hâkim-savcılarının iş yüküne çözüm bulunamıyor.

SONUÇ

Türkiye’de yargının işlemeyişi, gerek süre gerekse halkın adaletin bağımsız ve tarafsız olmadığına olan inancın getirdiği güven sorunun temelinde ekonomik nedenler barındırmakla birlikte yasal çerçevenin yetersizlikleri ve demokratik ülkelerdeki hukuk devleti standartlarına

⁴ *Boddaert Belçika'ya karşı*, 12 Ekim 1992, 39.paragraf.

uygun olmamasından kaynaklanmaktadır. Demokrasi rejimi hukukun uygulanması için elverişli bir sistemken, onu yine zararına işleyecek şekilde kullanacaklar devletlerdir. Birçok demokratik Avrupa ülkesiyle karşılaştırıldığı zaman görülür ki Türkiye yargı ve hukukun işleyişi konusunda Avrupalı rakiplerinin gerisinde kalmıştır. Yargının siyasallaşması, siyasetin yargısallaşması sorunu sadece hukukun sosyolojik olarak ilgilendiği kısımda değil bir bilim olarak da ilgilendiği hukuk ve hukuk felsefesi alanında da tezahür etmiştir.

Hukuk felsefesinin bu alanda çalışma yapabilmesi ancak temiz bir toplum, temiz bir düşüncede, temiz bir yargıda ve hukukta en iyi gerçekleşir. Hukuk felsefesinin 'adalet' ve 'hukuk' üzerine, özellikle de temel sorun olan bir felsefi vizyonun yokluğunun sorunu olduğunun çözümüne, hukuk felsefesi eğitiminde ve tüm hukukun alanında, hukuk felsefesinin oynayabileceği rolü üstlenmesi mümkün olabilir. Her şeyden önce hukuk felsefesinin özgürlüğü ve ulusallığı da temsil ettiği de bu çözümlere katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.

KAYNAKÇA

- Aral, Vecdi (2005). *Hukukta Felsefi Düşüncenin Önemi*. İstanbul. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi. Sayı 11.
- Güncel Hukuk Dergisi. Mayıs 2012/5-101. Ankara
- Güriz, Kemal (2008). Adalet Kavramı. Ankara: *Türkiye Felsefe Kurumu ile Alman Kültür Merkezi*'nin düzenlediği "Adalet Kavramı Semineri"nde sunulan tebliğ
- Şişli, Yar. Doç. Dr. Zeynep (2011). *Bireysel İş Uyuşmazlıkları ve Yargısal Çözüm*. İzmir
- Tepe, Harun (2003). *Hukuk Felsefesi: Hukuk mudur Felsefe mi?* İstanbul. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi. Sayı 6.
- Türkbağ, Ahmet Ulvi (2008). *Uluslararası ve Ulusal Başlıca Sorunlar Bağlamında Hukuk Felsefesinin Felsefesi*. İstanbul. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi. Sayı 18.
- Yücel, Mustafa Tören (2003). *Kararlarda gerekçe ve Muhalefet Şerhi*. İstanbul. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi. Sayı 8.
- T.C. Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2008). Brüksel. İstişari Ziyaret Raporu
- <http://www.abchukuk.com/makale/makale29.html>
- <http://www.adalet.gov.tr/>
- <http://www.ldp.org/adalet-yargi/>
- <http://rahmiofluoglu.wordpress.com/icra-iflas/ceza-genel-kurul-karari/3-yargi-paketinde-neler-yok/ev-esyalarinin-haczi/ab-ulkelerinde-ev-esyalarinin-haczi/>

